»БРАНИК« ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу,
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву »Бранка« у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«:
За Угарску: Србију, Црну Гору и друге стране државе

на годину	К 34·—	46·— дин.
на по године	К 17·—	23·— „
на четврт »	К 8·50	11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Бранка“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 122. У Новом Саду, у недељу 7. (20.) јуна 1909. Година XXV.

Значајна појава.

Немађарски народи Угарске данас су у тако жалосну положају, да би се могло казати: и Бог је на њих заборавио!

Па ипак су ти немађарски народи Угарске, синови једне те исте отаџбине, то су грађани, који имају заједничку отаџбину, то су држављани, који сачињавају већину или бар половину житељства те државе. Једва има где у свету, једва да има државе у Европи, да се такови фактори могу и смеју игноровати.

Ево данас криза у нашој отаџбини достигла је свој врхунац. Ради се о будућности наше заједничке отаџбине, ради се о важном односу наше отаџбине према другој половини монархије, па ко пита за немађарске народе? Ко тражи њихово мишљење? Ко хоће да их позове, да их увуче у саветовање у данашњем тешком положају наше отаџбине? За њих нико не пита, као да нису на свету. За њих се чује само онда, када се расправља која преска парница пред поротним судом, а тих, хвала Богу, има у изобиљу!

Па да ли се тај положај немађарских народа од времена на време побољшава?

У почетку уставности године 1867. стављала се нека важност на однос према немађарским народима. И онда је био подобар број народносних посланика на угарском сабору. После их је бивало све мање, док напослетку није било ниједнога народносног посланика у угарском сабору. Према гувернаменталном притиску при изборима није могао ући у сабор ни један народносни посланик, те се немађарски народи изјавише за пасивитет, па на народносном конгресу, који је године 1895. одржан у Будимпешти, означише и побуде свом пасивитету.

После победе мађарске коалиције према Бечу године 1906. био је поклич: слободни избори. Иако се опет народносним кандидатима при изборима стављале свакојаке тешкоће, ипак је од народносних посланика ушло у сабор њих 25, и то: 14 Румуна, 7 Словака и 4 Србина.

Била је то чета мала, али одабрана.

Та мала чета подржавала је политичку борбу у угарском сабору према скоро њих 400 мађарских посланика. Говори народносних посланика улевали су респекта и саборска адреса народносних посланика била је најбоље израђена према адресама разних мађарских странака.

Но угарски сабор није никад признао народносну странку као такву, јер је полазио са тога гледишта, да у мађарском сабору може бити само мађарских странака а никако и какве друге странке, пошто би се то косило са јединством мађарске државе, и према томе да у мађарском сабору могу бити само они посланици, који се признају за Мађаре а припадају којој мађарској странци.

Зато није могло бити никаква опћења међу народносним посланицима и мађарским странкама. Ниједан од народносних посланика није могао бити биран у делегације, па се народносни посланици одрекли и свакога учешћа у саборским одборима.

Међутим су они народносни посланици, који су уједно радили на својим партајским новинама, имали највеће неприлике са тим новинама. Словачки посланик Милан Хоџа, румунски посланик Аурел Влад, па српски посланик др. Михаило Полит, имали су великих неприлика због дотичних новина, јер су се преске парнице сваким даном множиле. Но „Браник“ је имао ту изнимну срећу, коју ни словачке, ни румунске новине нису имале. Ниједан Словак, ниједан Румун, ма какве странке био, није тужакао новине својих сународника. Само Срби радикали су се одликовали тиме, што су као Срби тужакали српски лист пред мађарску пороту. И Срби радикали имали су ту задовољштину, да у најновијој преској парници „Бранка“ у оптужници сегединскога државнога одветника стоји, да „Браник“ напада радикале с тога, што су они пријатељи Мађара!

Но народносни посланик др. Аурел Влад имао је још неку другу врсту неприлике. Његова млада супруга била је на испиту у једној основној школи, где су деца сами Румуни, па је после испита деци рекла: „Добро је што учите мађарски, али немојте никад заборавити, да сте Румуни и да вам румунски језик као матерњи језик треба да је светиња!“ Тако то извештаваху румунске новине.

Дотични учитељ учини пријаву против Владовице, да је она дражила против Мађара тиме, да деца не треба да уче мађарски, него да треба да уче само румунски и да не треба међу собом да говоре мађарски, него само румунски. Краљевски судбени сто у Деви осуди Владовицу на месец дана затвора, а ту пресуду потврди и краљевска табла и краљевска курија.

До сад није било примера, да је женска била увучена у народносне размирице и да је била осуђена због тобожњега дражења против Мађара. Осуда Владовице учинила је најгори утисак у Румуна, али тај утисак био је неповољан и на све стране. Женски се свет узбунио због те пресуде. У краљевини Румунији подигле су све женске задруге свој глас против те пресуде. Новинарство, како у Румунији, тако и у великом делу иноземства најжешће нападало је Угарску због те пресуде.

У исто доба, кад је та пресуда била донесена, био је сазван европски конгрес лекара у Будимпешти. Лечници из краљевине Румуније сви до једнога изјавише, да они не могу учествовати на том лекарском конгресу, који се држи на земљишту, где се против женскиња доносе такве пресуде, као што је донесена против Владовице.

Уз ову демонстрацију румунских лечника надошло је још нешто друго.

Познато је, да је нашој монархији много стало до тога, да према балканској кризи задржи краљевину Румунију у Тројном Савезу. Ових дана полази наш престолонаследник Фрања Фердинанд у Букурешт, да честита краљу Каролу његову седамдесетгодишњицу.

Даје се мислити, да дочек нашега престолонаследника у Букурешту према раздражености Румуна не би био најсјајнији.

Према тим појавама, гомила се у иноземству рђав расположај против Угарске и Мађара због поступка против немађарских народа. Зато су морали мало застати и у Бечу и у Будимпешти.

Баш онај дан, кад је Владовица требала да наступи своју казну у Ђуру, где су јој приправили мало бољи затвор, дође амнестија, дође помиловање из Беча.

Ми чисто нисмо могли веровати тој вести о помиловању госпође Владовице. Ми знамо, да се мађарски државници слабо осврћу на писање у иноземству о њиховим поступцима према немађарским народима у Угарској.

Но може ли се помиловање госпође Владовице сматрати као повољан знак: да ће се можда од сада политика мађарских државника променити у корист немађарских народа у Угарској? Према досадашњем жалосном искуству ми готово у то не верујемо.

Међу тим има један велики мађарски патријота, иако је до сад усамљен, а то је Јулије Јуст, који свеједнако обавештава своје сународнике, да је у интереју Угарске крајње време, да се промени поступак према немађарским народима.

Заиста, парница у Загребу, па парница против супруге познатога румунскога посланика дра Аурела Влада могу само у највећој мери шкодити Угарској и Мађарима у иноземству.

⊙

Пољубац Јуде Искаријотског.

Србине брате, не иди на збор радикалских опсенара, јер тамо ћеш видети пољубац Јуде Искаријотског!

Кад је Јуда издао Христа Спаситеља његовим непријатељима и гонитељима, он је тако удесио са војницима и оружницима власти, да ухвате онога, кога он пољуби. Јуда је дакле употребио пољубац — тај символ човечанске љубави — као печат свога срамног издајства.

То, што сада радикали чине са овим збором новосадским, то је као онај пољубац издајника свога небеског учитеља, пољубац Јуде Искаријотскога.

На оптуженичким клупама у Загребу седе 53 због велеиздаје оптужена невина брата Србина. Али уз њих, и кроз њих седи на оптуженичкој клупи српска народна свест, српски народни осећаји, српска прошлост и српска будућност. Намера је овој парници, да се уништи та национална свест српска, да се спречи њен даљи развитак, да се збрише право нашег народа у овим крајевима на опстанак.

Па ко се тога огромног посла латио, ко је гонитељ Срба у Троједници постао и ко је све то инсценирао и покренуо? Нико други, него покровитељ, пријатељ и брат радикала: Раух-бан у Загребу.

Као што је Јуда Христа издао Кајафи и фарисејима, тако су радикали издали српску свест и српске интересе загребачком Кајафи, савезнику франковаца бану Рауху.

И ти исти радикали хтели би сада да ту издату српску свест, тај народни живот и понос оперу од љаге, коју су му задали својим савезништвом — најплеменитијим знаком људске љубави, — пољупцем. Али тај пољубац је онај подмукли, нечисти, отровни пољубац издајнички, пољубац Јуде Искаријотскога.

Не иди, Србине брате, на тај збор, на збор Јуде Искаријотскога! Не иди, да видиш скрнавни пољубац, којим хоће радикали да обесвете чисту, неокаљану, узвишену свест народну!

Кад наши мученици у Загребу, кад наши заточници српске националне свести чују, ко се усуђује, да их брани пред цивилизованим светом, пред Европом, пред правдом, пред капијом вечности: они, ће се од ужаса стрести и окренути мученичку главу своју, да не гледе и не виде работу радикалне странке, оне странке, која је стала у службу Раух-бана и његове франковачке својте — највећих душмана рода српскога.

Може ли странка, којој је на челу Јаков Нечастиви, а која на највећу жалост српску у средини својој броји толико српског олоша, може ли она, има ли она права, да дигне свога гласа у обрану српских светиња, кад је још пре једног минута служила ономе, који је те светиње газио и под вешала их ставио?

Има ли то смисла? Је ли то достојно поноситог и јуначког рода српског?

Не иди на тај збор, мили народе српски, јер ту ћеш видети фарисеје и лицемере, који ће превртати очима, и о свести српској химне певати, а сутра ће опет служити српском душманину.

Твоји претци, роде српски, који су за права твоја и будућност твоју гинули и толику крв пролили — задрхтаће у својим гробовима, кад те виде на збору фарисеја и лицемера, који носе на устима пољубац и мед, а у срцу своме пакост, отров и јед, који сатиру брата Србина противника свога, макар тиме и цео народ српски сатрли и упропастили.

Прогледај, мили мој роде српски, тргни се, тресни о земљу ланцем, који су ти сопствени лицемерни синови ковали, да те предаду — у свести твојој тако спутана и окована — душманима твојима.

Не иди за људима, који су те упропастили и који више не знају ни шта раде. Освести се па пођи путем предака својих! Још је време, још се могу ране твоје извидати. Добри геније српског рода још те није оставио, још држи широка крила своја

над тобом, чекајући да се из тога дубоког сна пробудиш. Послушај глас свога генија те не иди на савет нечастивих!

„Блажен муж, иже не идет на совјет нечестивих.
И на пути грјешних не ста.
И на сједалиште губителеј не сједе“.
Србенда.

НОВИ САД, 6. јуна 1909.

— **Радикали пузе пред Раухом.** На радикалског првака дра Миливоја Бабића, који се поклонио Раухову доглавнику Миксићу, угледају се — уз одобрење средишње орденашке управе радикалске котерије — и остали радикали. Бан Раух је дошао у Пакрац, тамо га од независног грађанства нико није хтео да дочека, али што родољубиви Хрвати и Срби нису хтели да учине, учинила су три радикалска јадника: др. Михаило Богдановић-Томић, познати морски педагог Јован Јанко Кнежевић-Дете и новопечени радикал др. Пера Јовановић, који је некад најжешће писао против радикалских пустолова.

Ето, ти жалосни Срби, ти радикали клањају се барону Рауху, који толико прогања српски народ, а радикалима је тај сатрап мио ваљда за то, што је српској препарандији у Пакрацу одузео право јавности.

У Новом Саду хоће радикали да држе збор бајаги против Рауха, а овамо му се клањају. Ма није ли то крајњи безобразлук?! Даље од српских мученика, ви Раухове слуге и улизице!

— **Румунска црква у одбрану румунског језика.** Познато је, да мађарски министар јавне наставе непрестано приморава румунске катихете, да румунским ученицима на средњим школама имају веронауку предавати на мађарском језику. Поједини румунски вероучитељи су се и сами енергично одупрли том министрову захтеву, који није основан на закону, а и са педагошког гледишта није уместан, па кад тим вероучитељима румунским због такова њихова држања министар одузме дотацију, ову на мах надокнаде румунске црквено-школске власти.

Како ту румунски епископат штити своје подручно свештенство, види се и из најновије наредбе румунског митрополита Јована Мецана, који је строго наложио православним румунским вероучитељима, да се не покоравају оној наредби министра јавне наставе, по којој ти вероучитељи румунској деци на државним школама имају предавати науку вере на мађарском језику. Митрополит упозорава вероучитеље, да не маре за то, ако им држава одузме плату, **митрополија ће ову већ накнадити.**

Тако, ето, раде Румуни. А шта су радиле, у сличном случају, наше, српске православне црквене власти? У једној великој мађарској вароши је од тамошњег честитог и врсног српско-православног пароха, који је уједно био и вероучитељ Србима ученицима на свим тамошњим школама, захтевано, да тој српској деци предаје науку вере на мађарском језику. Свештеник се томе најодлучније противио, позивајући се на одредбе наших автономних црквених уредаба. Због тога су тога српског свештеника не само мађарски шовинистички листови ужасно нападали, него су му надлежни скресали и плату. И кад се тај честити свештеник обратио својој претпостављеној црквеној власти ради заштите и потпоре, није нашао ни једно ни друго, бар у оној мери не, како би то захтевао српски образ и углед наше цркве. Хја, али кад се дрхће за оно мало „благонаклоности“ и кад се чкиљи на — Даљ! Румуни су — као што се види — ту мало друкчији момци.

„Велеиздајничка“ парница у Загребу.

(Седамдесет и трећи дан расправе.)

У уторак, 2. (15.) о. м., 73. дан ове расправе, настављено је преслушање сведока из Ђуловца (Ђулавеси). То су већином Мађари, Немци или чешки ренегати (на пр. лекар др. Фрич).

Сведок Лајош Ђекош, бачвар, 54 година му је, ркат. у Ђуловцу. Чуо је за »тајне састанке« код П. Соларића и дра Душана Мијоковића. Чудић му је — вели — рекао, е они раде, да добију српско право, да имамо свога краља. Чему да шаљемо новац у Мађарску?

Даља питања председник Тарабокија мора да кљештама извлачи из тог »виспреног« сведока, који натуца хрватски. Исказује друкчије, него у истрази. Вели, е је чуо, где се говори, како православни теже за Србијом. — Бранилац др. М. Граховац га пита, да ли зна за Србију? — Сведок: Не знам! — Др. Граховац: Знате ли, да постоји нека краљевина Србија у Европи? — Сведок: Не знам! — Председник прискаче сведоку у помоћ питањем: Јесте ли чули за Србију, кад се је недавно спремало на рат? — Сведок: Да. — Предс.: Но дакле, чуо је за Србију, кад је имало доћи до рата!

Кад је др. Граховац хтео да пита сведока, је ли потписао молбу за оснивање мађарске школе, председник одмах одбија то питање.

Оптужени П. Соларић, др. Мијоковић и Н. Чудић у свему обарају тог сплетеног сведока и износе несмисао и противсловље његова исказа.

Сведок Ђура **Битнер**, радник, не уме да говори хрватски, него говори немачки. Исказ му је право трабуњање, које браниоци и оптужени шале побише.

Сведок др. Алојз **Фрич**, лекар у Ђуловцу, ркат., 39 година му је, родом из Смихова (код Прага). Јако заноси на чешки, кад говори хрватски. И овај је чуо за неке састанке код П. Соларића. Он и још неки су се оружали при »узбуни« г. 1907. пушкама, да чувају Ђуловац од Срба. Његова слушкиња је после неколико месеци нашла у његову врту војничке патроне с бездимним бирутом. Сада вели, да то нису биле фришке патроне, јер беху у земљи. Приповеда, како су сељаци говорили, да ће ова земља потпасти под Србију. Сведок даље понавља своје клевете, које је против свог колеге дра Мијоковића ових дана изнео у Рауховој »Уставности«.

Држ. одветник пита га о оном, што је писао у »Уставности«, да је прислушкивао при истрази.

Опт. др. Д. Мијоковић на то вели, да је сведок др. Фрич прислушкивао, док је истражни судија друге преслушавао у општини. А на то је сведок од Моровића **добио три ћушке** тако, да му је шешир пао с главе.

Сведок (једва се чује): То није истина.

Опт. др. Мијоковић: О том је други дан читав Ђуловац говорио!

Из даљега се утврђује, да је тај др. Фрич тужио дра Мијоковића и пароха Соларића влади у Пешти и да су дра Фрича напустили чак и они, који су га довели у Ђуловац, да конкурира дру Мијоковићу.

После кратког исказа сведока Јосифа Песерла, који није знао ништа да исказе против оптужених, председник је прекинуо расправу и наставак одредио за сутра-дан.

*

Настић долази!

„Покрет“ јавља:

„У последњи час дознајемо за ову сензацијоналну вијест:

Данас је достављена тринајстори ци бранитеља (од сваке групе по једному) одлука председатеља у велеиздајничкој парници г. Тарабокије, којом овај одређује за 21. јуна у пола 5 сати послије подне посебно рочиште у својој уредовној соби. На ово рочиште позвани су још Ђорђе Настић, те графолошки вјештаци професори Лука Ројић и Драгутин Милер, који ће према предлогу државног одвјетника испитати исправе (револуцијонарни штатут и остало), допринесене по Ђорђу Настићу. Вјештаци и Ђорђе Настић позвани су на ово рочиште под пријетњом глобе од 200 К. — То ће дакле бити посебна расправа са Настићем.“

Политички преглед.

— **Састанак нашег краља с царем Николом.** По вестима из Лондона краљ Фрања Јосиф ће се овог лета састати с руским царем Николом и то у тршћанском заливу. На надлежном месту о том ништа не изјављују.

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НАРОДА.

Нови Сад, 6. јуна 1909.

— **Забавно вече у Новом Саду.** У уторак 9. (22.) о. м., у вече одржаће Немице сестре Ида и Фернанда Хајде у дворници хотела Јелисавете забавно вече у стилу монаковског интимног позоришта. Ида Хајде ће рецитовати неколико монолога а Фернанда Хајде ће певати кабаретске песме.

— **Асфалтисање Лазареве улице у Новом Саду.** Становници Лазареве улице у Новом Саду сви су поднели магистрату молбу, да се сад, како се већ асфалтише тротоар, исто тако асфалтише и колски пут, јер је улица узана, садашња пак калдрма тако рогобатна, да кола праве ужасну ларму, која буни предавање како у основној, тако и у вишој девојачкој школи а и мир, који је ђацима у српском учитељском конвикту потребан, да се спремају за школу. Кад су пред школама свију осталих вероисповести у нашој вароши асфалтисане улице, то је сасвим праведно, да се то учини и пред српским школама. Са тога гледишта ми нашем магистрату својски препоручујемо молбу становника Лазареве улице.

— **Под точковима железничког воза.** У понедељак 1. (14.) о. м. догодио се на новосадској железничкој станици жалостан случај, коме жртва беше кочничар Ђорђе Новаков. Кад после подне стижу многи возови у Нови Сад, Новаков беше у служби на једном возу, који стиже у станицу. Одједном Новаков опази, да један воз са супротне стране, свакако услед рђава, сигнала, долази истим шинама. Новаков стаде из све снаге кочити воз, да се не сударе возови. Воз још није сасвим стао, кад Новаков скочи доле, али тако несретно да му ноге доспеше под точкове воза. Несретном човеку су точкови одсекли обе стопале. Ни брза лекарска помоћ није га могла спасти, да му не одсеку озлеђене стопале. Новакову је било тек 28 година, а тек пре две недеље дана се је оженио. Сиромах Новаков је хтео да се опет врати у војну службу код овдашњег батаљона ц. и кр. 6. пешадијског пука, где је пре тога служио као ваљан батаљони трубач.

Као што данас чујемо, Новаков је услед озледа умро у овдашњој болници.

— **Опет хајдучки нападај франковаца.** Загребачки »Покрет« од 17. о. м. јавља: »Данас је по подне око 2 и по сата Зрињевац био опет позориштем кр-

---

ЛИСТАК.

ЗАТВОРЕНИ »ЛАВ« — ПЕРИЦА.

— Истинито збитије у 3 акта. —

Увертира.

Друм!.. Друм!.... Бум!.. Бум!...

Трарара!.. Перица фуч!... Закључ!.. Европа се налази у чудном положају. Електричне жице, што су је опасале, данас зује, брује и доносе таком брзином једну песму, да мораш журити ако хоћеш да ухватиш почетак и свршетак. Ево је, сад баш зуји и лети преко нас! Пардон, опростите ми што морам рећи, да самном заједно нађулите добро уши, па ћете чути како зуји ово:

— Перица Кек. Мијин затворен.... затворен.... рен... рен... ен...фуч... закључ!..

Ту је песми крај. Дакле, ако се не варам, ви сте самном заједно добро чули и разумели то, да је галантни, елегантни и куштрави Перица Кек. Мијин у Ст. Бечеју у плебанијској улици у новој судској згради — затворен. Он сада — као некадашњи дични, поносни и узорити презеш, преставник, тутор и епархијски скупштинар — игра сакривену улогу. Та ће улога трајати пуних 11 дана. Грдна је штета, што не можемо поред 11 додати још једно 11; јер што је више на таљига, то је Перици дика. Но и овако је добро. Морао је кукавац сињи да савије ону горду главу па да уђе у — бајбок. Па још да знате, ко га је дотле довео! Нико други, већ његова »чиста« и »искрена« — љубав.

Први акт: Перицина љубав.

Перица је врло нежно однегован и васпитан и зато се за њега мало јаче ухватила — љубав. Он је љубезан преко сваког очекивања. У стању је и кадар је да се клања уједанпут и десно и лево, и напред и натраг. Он је сав љубезан и баш услед тога је сав — гадан. Јако је фалио тада, када је своје љубавно срце мало јаче напустио, а ово је опет тако полудило, да га је одвело мало на »рандеву« код пандура — Антала. У последње време јако је баталио политичку и црквену струку из уверења: што је данас тешко »поштеном« човеку живети и што је данас свет тако ниско пао, да се сваки лаћа и онога посла, за који није ни близу дорастао. Све је то Перица добро уочио и зато се јаче бацио на љубавно поље — на слатку струку.

Његова персона потпуно одговара свима љубавним захтевима. Кад Перицу видите, као да љубав видите. Толико се дотерао у љубавним изјавама, да је чак и суд силна посла имао, док је све то размрсио. Перица је сасвим лепо знао да каже:

— Ја Вас љубим!... Ја не могу без Вас живети ни пет перценти времена!...

И поред оваке лепе своје изјаве он је насео. Покрети његови сви су били љубавни, али ипак ништа. Девица га је прекорно одбила са речима кратким:

— До ђавола!...

На овај ужасан одговор приметила се на небу нека мала трзавица. Свети Петар је одмах суспендован са свог места и одузети су му сви кључеви од раја. Ова се суспензија тумачи тиме, што свети Петар није ишао на руку своме имењаку — Перици, већ је послао анђеле да дотичну девицу одвраћају. Несретном и пораженом Перици остало је још, да се после његове презрене љубави лати — освете.

Други акт: Перицина освета.

После онога дана, кад је Перицина љубав просто згажена, смислио је ни мање ни више, него да изврши једну страшну освету. Кад љубав није помогла, мора помоћи освета. Он као многостручан човек одмах се знао наћи, макар да није од оних људи, који се знају и воле светити: али сад се осветити мора.

Сумрак се полако хватао. Једна ирошка прилика из пиварског краја жури и савија свој пут у сентомашку улицу. То је осветник Перица. Сад не иде на ашиковање, већ на освету. Шћућурио се у капију и чека дјевицу, да своју свету љубав освети. Наједаред прекине тишину неки изненадни врисак и јаук. Сви на страну, Перица на мегдану! Заплео своје руке у дјевину косу и немилостиво вуче и кида. Љубав је слепа и јака, а особито Перицина!... После овог љубавног покора је Перица гребао кући, али га из прекога сокака дочека сотона смешећи се:

— Перице, Перице, сећаћеш се девице!...

Тако је и било...

Трећи акт: Затвор и свршетак.

Свршено је. Од девице одбијен, од суда осуђен, од народа презрен и од Антала затворен. Врата у аришту закључана, а с оне стране браве почива Перица. Нешто грозно и чисто нечувено. Какав диван почетак, а какав свршетак! Та и она покојна велика риба, што је Јону прогутала, и она би — да је жива — на своје шкрге тужно уздахнула и пожалила Перицу. О, Перице, Перице! Сви, који те знају, жале, што ниси добио више. Шта је то 11 дана за таког родољуба као што си ти?! О, Перице, Перице! Не тужи, добар је Бог, сви ће се твоји људи изређати један по један. О, Перице, Перице! Не очајавај, то је твоје право место. Лака ти постеља била и да Бог да ти Антал још који пут наместио под главу!

Andronicus.

вавог нападаја са стране легијонаша на бранитеља дра Белобрка, кад је овај излазио из суднице. Варварлук франковачке банде постао је опасним за живот свакога грађанина. Слобода појединаца угрожена је, а полиција управо нечувеним начином подноси ове зулуме на најугледнијим мјестима. Тек послије свршеног чина нађе се који службеник, да хладнокрвно констатује чин. Дра Белобрка су напала дванаесторица факина. Ненадано се искупише изањега, крадом му се страга примакоше и тек **обливен крвљу** могао је др. Белобрк опазити, шта је с њим. Ударали су га батинама по глави немилице, а приступивши др. Поповић није могао да му помогне, тако је брзо извршен тај приправљени атентат. Полицајни чиновник Ћурчић нашао се тек послије чина на лицу мјеста. Банда се међутим разбјегла, а полицајни чиновник изражавао је тек своје -- сажаљење.

У трен ока скупило се сила општинства пред југослав. академијом, где је изведен тај злочин, па је све огорчено давало израза над толиком анархијом у главном граду Хрватске! Др. Белобрк је већ по својој ћуди један од најмирнијих људи.

Сад је богме већ дошла хора, да сви поштени грађани устану сложно против овог харачења црних чета — у самообрани најпримитивније слободе кретања.«

Ово је страшно, шта франковачки разбојници раде у сред Загреба. Па ту не помаже друго, него да се поштени Хрвати и Срби организују, те да свако франковачко псето науче памети.

— **Забава у Иригу.** Српско певачко друштво »Змај« у Иригу приређује сутра, у недељу 7. (20.) о. м., забаву с игранком ради исплате друштвених тамбура. На забави ће се у мешовиту лику певати Менделсонова песма »У шуми«, у мушком »Крв за род« Даворина Јенка, тамбурашки ће збор свирати пет пијеса а друштвени тајник г. Васа Исајиловић држаће говор.

— **Српски девојачки интернат у Загребу.** Управа српског девојачког интерната у Загребу јавља свима родитељима, да се разашиљу проспекти, у којима су објављени сви услови, под којима се примају питомице. Који родитељ жели, да иде у 1909.-10. школске године смести своју кћер у српски девојачки интернат у Загребу, нека се што пре обрати на управу интерната (Загреб. Петрињска улица бр. 1.), јер нема више много места. Првенство имају они, који се пријаве пре.

НОВОСТИ СА СТРАНЕ.

— **Пропаст једног руског подводног брода.** Цела Русија оплакује сада пропаст подводног торпиљера »Камбале«, која је на Црном Мору потонула заједно с посадом ноћу од 29. на 30. мај. О тој ужасној несрећи јавио је начеоник црноморске флоте контр-адмирал Бострем министру марине из Севестопоља ово: Ноћу 29. маја у 11 с. 30 м. црноморско одељење, улазећи без светиљака у Севастопоље, буде нападнуто подводним бродом „Камбалом«. Прошавши левим боком заставног брода »Пантелејмона« подводни брод наједаред промени правац и удари се о кљун оклопнице »Ростислава«. Заповедник подводног брода, лајтнант Аквилонов, који беше на крову, спасен је. Заповедник подводне пловидбе, капетан II. ранга Бјелкин, помоћник заповедников мичман Тучков, кондуктор Салњиков и 17 матроза погибоше заједно с бродом у дубини од 28 хвати.

На глас о овој несрећи Државна Дума је одала почаст погинулима устајањем с места.

— **Велики пожари.** У Петрограду је за последња три дана великим пожарима по стовариштима у предграђима уништено робе у вредности од више милијона рубаља.

НОВИЈЕ.

Канеја, 5. јуна. Званична прокламација позива становништво, да се држи мирно и да се узда у силе заштитнице, које раде на том, да се реши питање острва Крита.

Испахан, 5. јуна. Сардарасад је наумио, да са 8000 момака пође на Техеран, да либералним кабинетом изнуди, да се спроведе устав.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву »БРАНИКА«.

Криза у Угарској.

Будимпешта, 6. јуна. У конференцији банковне групе изјавио је Јуст, да је краљеву изасланику Лукачу учинио ове пропозиције: независна је странка вољна, да опште, једнако тајно право гласа на јесен подигне на законску снагу, пристаје на кратку одгоду банковног питања, ако искључиво она преузме владу и ако се опуномоћи, да учини предспреме, да се оснује самостална банка, решење банковног питања оставља се новом сабору. Под тим условима је независна странка готова, да пружи довољних гаранција за дуготрајну перијоду мирног рада. Који су били у конференцији, изразише жељу, да се наставе преговори с Лукачем и да се сретно доврше; даље изјавише, да немају ништа против тога, да у новом кабинету Фрања Кошут буде председник и да се који политичар, који је приврженик основе од године 1867., као поверевик круне позове у ново министарство. У клубу независне странке изјавио је Јуст, да ће с Лукачем наставити преговоре. Ситуација је — вели Јуст — за независну странку повољна. Она не попушта ништа од својих начела, али и не тражи сукоба с круном. Јуст протестује против навора, као да би опште право гласа значило опасност за мађарско племе. Вели даље, да би против агитатора ваљало поступити најстрожије, но према масама требало би се владати с највећом пажњом и симпатијом. Од речи до речи рече Јуст ово: **»Ми се морамо приближити народностима.** Ја са своје стране примам се тога, да одем у крајеве, где станују немађарски народи, па да обавестим народ, да ће оно, за чим теже Мађари, добро доћи и народностима“. У клубу се пронео глас, да ће Његово Величанство идуће недеље примити Кошута у аудијенцију те ће се онда брзо решити криза.

Састанак руског и немачког цара.

Петроград, 6. јуна. У политичким се круговима састанак руског и немачког цара сматра као оснажење руско-немачких односа.

ОДЗИВ НА ПОЗИВ.

У 117. броју »Заставе« један од најугледније браће шајкашке ме позива речима:

»Васи Теофановићу, пароху у Чуругу.

Позивам вас, да оно, што сте у вашем »Чуду чурушком« без икаква повода о мени рекли и докажете. Ако то у року од 8 дана не учините, онда сте — хуља и нитков најгоре врсте.

У Шајкаш-Сентивану 11. јуна 1909.

Стеван Стевановић, парох.«

Да је до смеја, могао би се човек грохотом насмејати, да се отац Стеван не сећа баш ничега, а није давно било.

Некада је **баш »Застава« тражила** од конзисторије, **да се Стеван Стевановић најстрожије казни** због преступа, који је починио — а сада је »Застави« угледна личност горња особа.

„Хуља и нитков најгоре врсте“ сам, — ако не докажем своју тврдњу о оцу Стевану.

О доказима тврдње моје могао би се сваки уверити, када би их потражио у архиви бачке конзисторије, а и „тичурија“ из манастира Бођана би могла посведочити, да сам истину рекао.

У овој ствари нема смисла више одговарати.

У Чуругу, 16. јуна 1909.

Василије Теофановић,
парох чурушки.

(Чим доспемо, те не узимамо важнија посла, репродуцираћемо оно, што је «Застава» у оно доба писала о „пригоди“ попа Стевановића, кога је конзисторија због тога и **казнила**. И још тај поп има образа, да на онакав сраман начин грди свог у Христу брата, а овамо сам најбоље зна, шта је нарадио. Покрите се, попе Стевановићу, и ћутите! Боље ће бити за Вас! — Ур. „Бр.“)

Књижевне вести.

Беседе дра Мих. Полита-Десанчића.

Политичка борба српскога народа у овим крајевима тешка је и мучна. Она траје већ десетинама година па је српски народ у ту борбу утрошио најбољу снагу својих синова. Тој политичкој борби треба да остане трага у Српству.

Многе ствари одлазе у заборав те млађи нараштај не зна за њих, па с тога не може више пута да схвати везу међу скором прошлошћу и садашњошћу.

Политичка борба, коју је водио српски народ у овим крајевима све од октобарске дипломе од године 1860. и од успоставе угарскога устава године 1867., огледа се понајвише у саборским говорима појединих српских посланика на угарском државном и хрватском земаљском сабору.

Ми збирку таквих говора или беседа до сада имамо само у беседама дра Мих. Полита-Десанчића.

Од тих беседа изашла је збирка године 1883., која је садржавала време српске политичке борбе од године 1861. до године 1883. Године 1899. изашао је други део те збирке, који је садржавао време од године 1883. до године 1898.

Пошто је др. Мих. Полит-Десанчић године 1906. био изабран у Великој Кикинди за посланика на угарски сабор па је од то доба држао многобројне беседе, то су се ове тако намножиле, да би могла изићи збирка као трећи део његових беседа.

Тај трећи део једва да би могао стати у једну књигу, већ би се морао ставити у две књиге.

Деоничарско друштво »Браник« одлучило је, да изда тај трећи део Политових беседа.

Као што збирка Политових беседа у првом и другом делу не садржава само просту збирку, него уједно и повесницу политичке борбе, под чијим је утиском свака таква беседа постала, тако ће и трећи део збирке садржавати уједно и повесничке црте онога времена. Осим тога, као што су пређашња два дела, садржавала, садржаваће и трећи део и неке новинарске чланке дра Полита, који осветљавају доба дотичне политичке борбе.

Са том новом збирком Политових беседа хоће се да фиксира, хоће се да задржи успомена на најновију политичку борбу српскога народа у овим крајевима.

Свака књига те најновије збирке износиће до 20 штампаних табака или преко 300 страна на великој осмини а на финој артији. Цена ће свакој књизи бити **три** круне.

Да би се могло знати, у колико примерака да се штампа та најновија збирка Политових беседа, молимо поштовану српску публику, да се претходно поруџбином пријави код администрације »Браника« у Новом Саду. По себи се разуме, да би се новац имао положити тек онда, кад књига буде готова.

У Новом Саду о Духовима 1909.

Деоничарско друштво
»БРАНИКА.«

Трговина.

НОВОСАДСКА ПИЈАЦА.

ИЗВЕШТАЈ

6. (19.) јуна 1909.

Пшеница I. каквоће	—	К	16·60——·—
Пшеница II. каквоће	—	„	16·———·—
Зоб — — — — —		„	8·30——·—
Јечам — — — —		„	7·80——·—
Кукуруз окрњен		„	7.70——·—

све од 50 кила.

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

†

Ожалошћена породица никад незаборављеног нам покојника

Светозара Манојловића

мајора у м. кр. уг. телесне гарде

налази за дужност, да и овим путем својој дубокој захвалности израза даде свима онима који су приликом опела и пратње никад непрежаљеног нам покојника почаст указали, а с нами у туги били.

Захваљујемо: преч. г. пароху Михајлу Ракићу на песничко-полетном дивном опроштајном говору и на чинодејствовању; преч. г. протојереју Василију Богосављевићу и преч. г. пароху Васи Обреновy на чинодејствовању; певачком друштву „Гусле“ на дирљивом појању; месном добровољном ватрогасном друштву на корпоративном учествовању; даље свима пријатељима, познаницима и учесницима, који су никад непрежаљеном нам покојнику последњу земаљску почаст указали, и велику тугу нашу ублажавали.

У Долову, 17./VI. 1909.

238 1—1

ОЖАЛОШЋЕНА ПОРОДИЦА.

ОГЛАСИ.

ГЛАВОБОЉА, занесена глава, вртоглавица, стега у грудима, лупање срца, све су то стања која изазива рђава столица. У свима случајевима, где се јављају такве неуредности, ваља се латити опробане горке воде **ФРАЊЕ ЈСИФА.** Као оброк је довољно пола винске чаше у јутру, кад се узме на ште срце.

VIII. 76 48-

Ко хоће

дуго да живи

и да увек буде здрав, те да му никад ни доктор ни апотека не треба тај нек поручи

ЦРНОГ ТРЕБИЊСКОГ ВИНА

—:: **15%** ::—

2 флаше (шампањске величине) 3 круне свака штација franco код

Лазара Станковића

24— 173 **Станар — Бачка.**

ПОЗИВ

НА

ванредну главну скупштину

„БАЧКО-ПОТИСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ

у Óbecse“ (Ст. Бечеј)

која ће се 1-ог јула 1909. год. у 2 сахата после подне

У ЗАВОДСКИМ ПРОСТОРИЈАМА

са следећим дневним редом одржати:

1.) Именовање два деоничара у верификациони одбор.
2.) Избор три деоничара за оверовљење записника.
3.) Поправка измене основних правила.
4.) Повишење деоничке главнице издавањем нових деоница.
5.) Предлози управе и деоничара.

Др. Арон плем. Војновић с. р.
председник.

239 1—1

ЈАВНА ЗАХВАЛА

поштов. госп. Кости Чолаковићу, и поштованој његовој супрузи, госпођи Јелени.

Кад је наше српско црквено певачко друштво на дан цара Константина и царице Јелене о имендану уважене госпође Јелене честитало двадесетпетогодишњицу Вашег сретног брачног живота, Ви сте изволели приложити фонду нашег певачког друштва 100 круна, словом једну стотину круна. За тај племенити дар изјављујем у име нашег певачког друштва нашу најтоплију захвалу. Живели и дочекали, да Бог да, и педесетгодишњицу свога сретног брака!

У **Мраморку**, 29. маја, 1909.

234 1—1 **Илија Барбу**
председник српског црквеног певачког друштва.

Лечилиште и купатило прве врсте.

LIPIK
SIGURNO LIJEČI

све катаре слузних опона, органа за варење, шећерну болест, болести у чланцима, дечје и крвне болести.

Проспект шаље купалишна управа у Липику (Славонија). 155 4-5

ПОЗИВ.

Чланови друштва Добротвора позивају се да изволе доћи у

ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

која ће се одржати

у недељу 14. (27.) јуна о. г. у 9 сахати пре подне

у великој дворани хотела „Јелисавете“.

ДНЕВНИ РЕД:

1. Оверовљење чланова, који су дошли на главну скупштину.
2. Отварање скупштине.
3. Извештај управе о своме раду.
4. Извештај рачунопрегледачког одбора.
5. Нацрт правила „Добротвор“-а као задруге.
6. Избор рачунопрегледачког одбора.
7. Избор чланова управе.
8. Избор три члана, који ће оверовити и потписати записник.
9. Предлози чланова.

У **Новом Саду**, 23. маја (5. јуна) 1909. год.

ПРЕДСЕДНИШТВО.

П. н. Умољавају се чланови да изволе у што већем броју доћи, како би важан предмет, нацрт нових правила, могли спровести. 237 1-3

Професори: **Ополцер, Драже, Шницлер, Кајнцхауер** препоручују

АНАТЕРИН ц. и кр. дворског зубног лечника **дра Ј. Г. Попа**

од 59 година амо једино најјача средства за зубе,

која одмах могу да ивлече **уста, зубе, десни, грло,** готово су без мириса и **ослобађају од најмучнијих болова и патње.** На стомак и на црева утичу веома благотворно. **Прави су само са мојом фирмом,** по К 2·80, 2·—, 1·—. **Тубус анатерин-крема за зубе** —·60 у боци К 1·40, у пакету —·70. **Прашак** за зубе К 1·60. Не пени се, не квари зубе. Може се добити у лекарницама, дрогеријама и у радњама, у којима се продају мирисљава средства. 112 7—13

СЛАНО КУПАТИЛО

У СТ. СЛАНКАМЕНУ

отворено од I. маја до I. октобра.

Има **40 елегантно намештених соба** са ценом од 1 К до 4 Круна;

лепу пространу **новосаграђену рестаурацију** са добрим јелом и пићем;

стална музика, која трипут дневно свира.

Ближа извешћа даје

Штедионица у Ст. Пазови.

669 54-100

ОТМЕНО ДОБРА И ФИНА ВИНА добија се данашњим даном отпочето из винограда сопственог који лежи на брду каквоће, као што је салаксија, у затвореним флашама од једне литре, код потписаног и то:

1	флаша	финог асталског вина	—	—	—	К —·60	филира
1	„	„ фукса „	—	—	—	К —·60	„
1	„	„ шиљера „	—	—	—	К —·60	„
1	„	„ ризлинга „	—	—	—	К —·70	„
1	„	„ црна бордо „	—	—	—	К 1·60	„

Од флаше узима се улог од 20 фил., који се при повратку флаше враћа.

Продаје увелико отпочето од 50 литара на више. Пријатељима и знанцима оценити добро и фино вино, препоручујем покушај.

ЈОВАН ГЕОРГИЈЕВИЋ

НОВИ САД, 3. јуна 1909. 229 3—6 Кошут Лајош (главна) улица 3.

Хотел „БЕЛА ЛАЂА“

ЂУРЕ ЗУРКОВИЋА Нови Сад,

модерно са свима удобностима удешен, најподесније место за састанке странаца, са изврсном кујном и најбољим пићем.

Точи прастаро (urquell) ПИЛЗАНСКО ПИВО.

1 54-150

Овде се може јефтино добити **Билијар** са лоптама и кејовима, као и један полован **Ландауер.**

Најбоље врсте плава камена, фарбе за жито (Dupuy-Samenbeize).

НАЈФИНИЈА зејтина, пиринца, јефтине кафе, ситна и крупна грожђа, бираних бадема и лешњика.

МИНХЕНСКО шпатен пиво у флашама. Највећи избор минералне свеже воде. Разне сорти сирева. Фришких сардина и других разних РИБА.

ДЕЛИКАТЕСА И ШПЕЦЕРАЈА ТРГОВИНА **Љ. СТЕФАНОВИЋА СИН, НОВИ САД** Главна улица бр. 27. Основана 1866. Телефон бр. 76.

Разна калифорнијска ВОЋА Праве манастирске ШЉИВОВИЦЕ.

Грчка лековита вина: **Mavrodaphne, Cypro, Ahaier, Malvasier.**

Сваки дан свежа путера за тај, са спахилука надвојводе Албрехта.

Најбоље врсте ВИНА бела и црна у боцама по ванредно јефтиној цени.

Под својим надзором, тачна послуга и најумеренија цена.

22 (22-52)

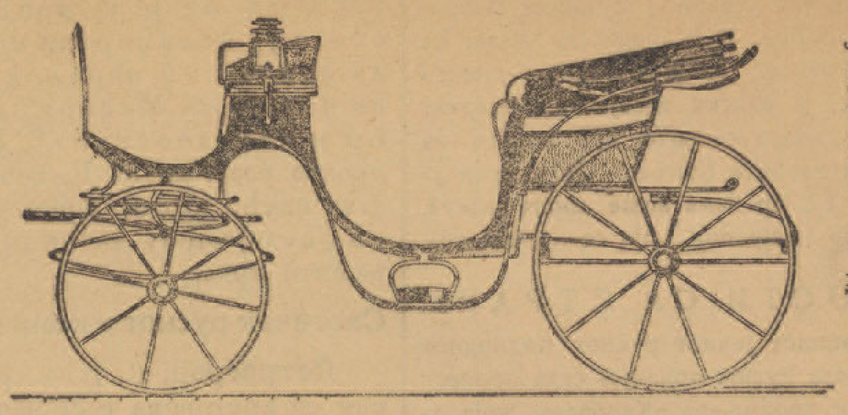

Лондон 1908. Златна колајна.

ИЗВОЗ ГОТОВИХ КОЛА у све балканске државе.

Прва јужно-угарска творница колâ и парног савијања дрва. парна тестеријоница

МАТИЈЕ РАЈХА и КАРЛА ЛЕБХЕРЦА

у НОВОМ САДУ

(на Лиману, тик до жељезничке станице).

Највеће стовариште најразличнијих, најмодернијих кола од најједноставније до најелегантније израде по најјефтинијим ценама. Признато солидна творевина. — Илустровани ценовници бесплатно и франкирано. Стара се кола оправљају најбрижљивије или се на жељу и трампе. 139 12-30

Шидској Штедионици у Шиду

ПОТРЕБАН ЈЕ

БЛАГАЈНИК

И ЈЕДАН

ВЕЖБЕНИК.

Оферте ваља слати на Управу до 30. јуна о. г. Плата по способности и потреби.

Управа Шидске Штедионице.

236 2—3

ПОШТОВАНОЈ ПУБЛИЦИ НОВОГА САДА и ОКОЛИЦЕ!

У пријатељску пажњу мојим веома цењеним муштеријама!

Она ванредна пажња, коју је п. н. грађанство Новог Сада и околице већ одавна поклањало мом раду у досадашњем мом атељеру, побудила ме је на то, да — **тежећи, да још већма заслужим то одликовање — створим**

првог реда фотографски и сликарски атеље

који у сваком погледу одговара свим захтевима модерног укуса и грађанства, које зна шта је уметност.

Имајући све то на уму, саградио сам на основу **првих атељера у иноземству у мојој кући у Новом Саду у Петефијевој улици бр. 32. такав атеље,** који уз употребу **најновијих тековина технике у погледу удобности, као и својом узорном елегантном опремом заслужује, да га свако види.**

Мој и до сад признати изврсни рад у овом ће уметничком мом скровишту уз **примену машина најновијега строја доћи до важности** у куд и камо појачаној мери, јер ја сам тврдо уверен, да ће свако, **ко жели уметничким укусом израђену фотографију или слику или увеличање слике, мени поверити своје поруџбине у мом новом атељеру сјајнога стила, исто тако, као** и до сад, или још и у **већој мери.**

У НОВОМ САДУ

Петефијева улица бр. 32. (у сопственој кући.)

Број телефона: 244. 233 2—3

С одличним поштовањем

Десидерије Вајда

фотограф.

Власник и издавалац: деоничарско друштво „Бранк.“

Штампарија деоничарског друштва „Бранка“.